

Romeo in Julija.

(III. dejanja 5. prizor.)

Prevel dr. K. Glaser.

Nmed vseh nagonov in čutov, ki pretresajo človeško srce in v oblast jemljó celo razum, kakor n. pr. ljubezen roditeljev do otrok, in nasprotno ljubezen otrok do svojih roditeljev, ljubezen do domovine, dvojba, častihlepje, zavist, boleost, sovraštvo in ljubezen do ljubljene osebe, je gotovo zadnji čut najvplivnejši, ker je povzročil v vseh časih in v vseh stanoviš »neizrečeno gorje« in nedopovedno blaženost. Ni se tedaj čuditi, da so pesniki-pritlikavci in pesniki-velikani vseh dob opevali ta najnežnejši čut. Mitologija klasiških národov nam navaja mnogo vzgledov iskrene in požrtvovalne ljubezni, tudi sorodni národi, Indi, Slovani, Romani in Germani imajo v svojem slovstvu biser-umotvore, ki opevajo ljubezni muko in srečo; kdo se ne spominja Petrarkove »Lavre«, Tegnérjeve »Ingeborge« v Fritjovovi pravljici, Kalidasove Sakuntale in mnogo drugih? Vsakemu ljubitelju svetovnega slovstva se nekako nehoté vsiljuje vprašanje, kakó je slikal ljubezen pesnik, ki je znal najgloblje pogledati v človeško srce in tam zasledovati najskrivnejše gibanje, pesnik, kateremu ne zna vrstníka ne stari ne novi vek, kakó je slikal ljubezen v ženskem bitji — Shakespeare. Dasi nas zanimajo v raznih njegovih igrah ženske podobe, n. pr. Ofelija, Kordelija, Porcija, Desdemona, Miranda, vendar je Julija nekakov posebljen vzor ljubezni. V starem veku, ko kristjanska ideja ni bila takó prešinila in očistila nagibov in čutov človeških, ko še žena ni bila poblašena po besedi, označujoča svetu ravnopravnost z moškim spolom, kjer je bila žena bolj sužnica nego družnica móžu, ni bilo móči ustvariti takih vzorov ženske ljubezni, kakor je Julija. Julija je torej za vselej nekakov prototíp ljubezni. Te tvarine ne bodemo natančneje tukaj razpravljali, ker spada v uvod vsega prevoda, samó toliko omenimo, da je tudi naš nedosézni pesnik Prešeren v prvem sonetnem vencu v nemškem jeziku: ¹⁾

»Steh', Wand'rer still! du wandelst in den Mauern,

Wo liebend sich zwei edle Seelen fanden« i. t. d.

misli na Julijo. Če se je Shakespeare prevajal na druge jezike, oziralo se je najprej na »Romeja in Julijo«. Takó je v Nemcih Schlegel, ki je

¹⁾ Illyr. Blatt 1833, št. 26. Ne vérujemo, da bi bil ta sonetni venec res Prešernov.

Ured.

zlasti za svoje dóbe najtemeljiteje znal Shakespeara, prevel v poskušnjo iz Romeja nekatere prizore v drugem dejanji in objavil leta 1796. v Schillerjevih »Horah«. S Schlegelnom, ki je po sodbi ¹⁾ Friderik Bodenstedtovi pravi utemeljitelj in najboljši učitelj prevajanju pesniških umotvorov, tekmoval je Bodenstedt sam v omenjeni izdaji in si je uprav Romeja izbral prvim delom.

Prevajali so Shakespearea na razne jezike — čudo golemo — tudi v nevezani obliki. Tak prevod je izdal n. pr. Francoz Letourneur v »Bibliothèque Nationale« leta 1886. in je razdrobil V. prizor III. dejanja na tri kose, v VII., VIII. in IX. prizor!

Odlíčna italijanska pisateljca *C. Rusconi* in *C. Pasqualigo* izdala sta leta 1886. v Milanu »*Teatro Scelto di Guglielmo Shakespeare*«, ilustrato da celebri artisti«, kjer se nahajajo v prozi prevedeni Hamlet, Romeo in Julija, Otello, Lear, Julij Cezar, Trgovec Beneški, Nevihta. Mnogo kričanja za nič, Dva Verončana. Prevod je točen, jezik uglajen, slike so lepe, pa — proza.

Dve leti poprej je izdal *Giulio Carcano* »*Teatro di Shakespeare*. Scelto e tradotto in versi. Izdaja obseza kralja Leara, Hamleta, Julija Cezarja, Julijo in Romeja, Makbeta, Riharda III., Otella, Nevihto, Trgovca Beneškega in Henrika VIII.

Ta prevod se gladko čita, dasi je premnogobeseden; saj pa tudi od Italijana ni moči zahtevati lakoničnega govora; primer navedem pozneje, ko bodem govoril o hrvaškem prevodu.

Meni Slovanu je šlo posebno do tega, da se poučim, kakó so tolmačili Slovani vélikega Britanca. Najprej mi je obžalovati, da nisem mogel dobiti poljskega prevoda.

»*Ruskaja Slovesnost*« obseza p. 81.—221. prevod Romeja in Julije, ki ga je izdelal Roskovšenko; pridejal je 7 strani opomb; letnice knjiga nima, samó toliko se razvidi, da je ta prevod I. oddelek XXXIII. knjige omenjenega časopisa.

Vso hvalo moram izjaviti o češkem prevodu, ki ga je izdal v »*Ustřední knihovni*« (zv. 116—118) v Pragi *František Doucha* in sicer v tretje (Třetí vydání; druhého překlada vydání druhé). Ta prevod kaže temeljito znanje angleškega jezika in vseh potrebnih komentarov; naslanja se tesno na izvornik ter je čudovito lapidaren in posnema finosti angleških posebností. Od sile težko je, posnemati kratkost angleške besede, ker so n. pr. glagoli večinoma jednozložnice.

¹⁾ Shakespeare's Sämmtliche Werke. Eingeleitet und übersetzt von A. W. Schlegel, Fr. Bodenstedt u. A. H. B., p. 423.

Tem neprijetneje me je presenetil *Senoe* hrvaški prevod, ki ga je izdala akademiška knjigarna Lav. Hartmana v Zagrebu. (Brez letnice.)

Kakor ruski tudi hrvaški prevod nima prologa. Ne nameravam prereševati vsega prevoda; oglejmo si samó nekatera mesta iz tega prizora tretjega dejanja. Izvirnik (Tauchnitz edition p. 63.—64. ima tá-le tekst:

Capulet. How now, how now, chop-logic! What is this?
 »Proude«, — and »I think you«, — and »I thank you not«
 And yet »not proude«; — mistress minion, you
 Thank me no thankings, nor proud me no prouds,
 But fettle your fine joints 'gainst Thursday next,
 To go with Paris to Saint Peter's Church
 Or I wil drag thee on a hurdle thither
 Out, you green — sickness carrion! out you baggage!
 You, tallow-face!«

takó-le slóve v hrvaškem prevodu:

»Gle ti cjepidlake!
 I gizda — harna i neharna opet —
 Oj, gospodično, ti mani se hvale,
 I liepo čekaj, da u četvrtak
 Grof Pariz k Petru svetome te vodi
 Il' ako nećeš, konopcem ću te ja!«

Tu polovica izvirnika ni prevedena; »chop — logic« ni »cjepi dlaka«; prva, druga, osma in deveta vrsta navedenega izvirnika so skoraj popolnoma izpuščene; v četrti vrsti se je preziral izraz »thank thankings, proud no proude«. Jaz sem takó-le poslovenil izvirnik:

»Glej modro capo, glej! Kaj pa je to?
 »Ponosna«, — »hvala vam«, — »ne hvala vam«,
 In »ne ponosna«; ti prevzetnica ti
 Hvaležnih hval, gizdave gizde nočem!
 Pripravi za četrtek nežno telo,
 Da s Parizom napotiš se k Šent-Petru;
 Inače vlečem te na zanjki tja.
 Poškud ti bledolična in vlačuga,
 Obraz od lója ti!«

Zdaj pa se primeri hrvaški in slovenski prevod!

Italijanski prevod slóve:

»Come? come?
 Che logica è codesta? e che mi canti?
 Altera — vi son grata. — Non altera
 Non vi son grata . . . Eh via! grata o non grata,
 Altera o non altera, tu dovrai.
 Madonna bimba mia, volger le tue
 Belle gambette, giovedi venturo,

In compagnia di Paride, alla chiesa
 Di san Pietro: se no, ti traggo io stesso
 Sovra un graticcio. — O sciabla tiscuza!
 Viso di cencio molle: sgualdrinella!»

Izraza: »with patience« (Romeo p. 64, l. 9) ni prevel Šenoa; p. 64, vrsta 15:

»wife, we scarce thought us bless'd
 That God had sent us but this only child«

ne pomeni:

»Vidiš, žena
 O hožjoj smo ruci podvojili,
 Ter jedno diete samo nam je dal« —

nego zmisel je:

»Mislila sva, žena,
 Bog nam poslal edino je to dete.«

(Romeo, p. 64, l. 28: »For here we need it not« je izpuščeno v hrvaškem prevodu; glasiti se ima: »Tegà ni treba«.

Romeo p. 64, l. 31—32:

»day, night, late, early,
 At home, abroad, alone, in company
 Waking, or sleeping, still my care hath been«

ni točno:

»I danju, nočju, sam i s prijatelji
 Za poslom igrom, sve se starah jadane«,

nego:

»Ponoči in podnevi, pozno, rano,
 Domá in drugod, sam, in v tovaršiji,
 Bedeč in spêč sem vedno mislil le« i. t. d.

bliže, dasi ne popoln je Carcano:

»Giorno e notte, ad ogni ora, in casa e fuori,
 Solo ed in compagnia, desto o dormente
 Mia sola cura fu darle marito.«

Takó sem prerešetal samó jedno stran izvirnika in prevoda; uspeh bi bil drugod isti. Inače se mora reči, da mu beseda gladko teče, kar se pri Šenoi tudi drugače ne more misliti; v govor ima vpletenih mnogo narodnih prislovic. Na jednaki način blizu je ponemčil Lobedanz, naslanjáje se na angleški prevod, a ne na izvirnik, indijsko gledališko igro Kalidasovo — »Sakuntalo«; o njegovem prevodu pravi Fritze ¹⁾ »solche Uebersetzungen vermeiden wohl das Unbeholfene und Schwerfällige; der Ausdruck ist gewandt — die Auffassung aber meistens eine so ungenaue, dass von einer wirklichen Uebersetzung gar nicht die Rede sein kann. Es ist nur ein Schönthun mit dem Originale,

¹⁾ Sakuntala. Metrisch übersetzt von L. Fritze. Chemnitz 1877, p. VI.

das der Uebersetzer aus Mangel einer gründlichen Kenntniss der Sprache nicht versteht, oder aus Leichtfertigkeit sich nicht die Mühe nimmt zu verstehen.*

Kar se tiče prevodov na slovenski jezik, preložil je I. Pajk v »Zori« l. 1878., v 1. in 2. štev. drugi prizor iz drugega dejanja; tudi Mariborski almanah »Lada« l. 1863. ima kratek odlomek.

Vpraša se, ali kaže, udomačiti tudi v slovenskem slovstvu to ali ono žaloigro Shakespearovo?

V medsobnem pogovoru izražajo celó humanistično izobraženi Slovenci mnenje, katerega se hoče poprijeti Prešérnov učencec:

»Bog ti zapláti úk, po tvóji vólji
Bom pél: gosénce káj na répo várje,
Kak pridelúje se krompír najbólji;
Kakó odprávljajo se óvcam gárje,
Pregánjajo ušívím glávám gnjíde
Lovíti míš' učil bom gospodárje.«

Ti Slovenci učé, da se naj nanaša vse slovstveno delovanje samó na praktične svrhe; jaz pa ne morem pritegniti temu mnenju, nego mislim, da že smemo v domači svoj log presaditi mojsterska dela prvih duševnih veljakov takih svetovnih slovstev, katera so nam oddaljenejša, iz sosedne nemščine bi naj ne prevajali. Ukrènil sem posloveniti »Romeja in Julijo« pa »Leara« in sem večinoma že dovršil delo; V. prizor III. dejanja objavljam tu v poskušnjo. — Tudi vzrok mi je povedati, zakaj sem se predrznil, lotiti se tega dela. Izdelal sem bil na Dunaji leta 1883. prvi nemški ¹⁾ prevod indijske gledališke iger »Pàrvatí's Hochzeit« in ga objavil v Trstu leta 1886. Soglasno je nemška kritika delo hvalila; jeden list v Lipsiji je pisal: »Das Drama berührt in seiner Eigenartigkeit anziehend und da die Uebersetzung durchaus fliessend und formgewandt genannt werden kann, sei die Ausgabe allen Freunden der Weltliteratur bestens empfohlen.« Celó konservativno-literarni listi v Avstriji in na Nemškem se niso spotikali nad vsebino, katera je jednaka vsebini tistih dveh indijskih gledaliških iger, ki sem ji prevel na slovenski jezik in nad katerimi so se jezili nekateri Slovenci, ker sta neki preveč — slastni!?! Ker sem napredoval v sposobnosti, prevajati v metriški obliki, sem si bil izbral dvoje najlepših iger Shakespearovih, da obogatim naše slovstvo z deli vélikega Britanca, pa deloma napišem *παραφράσις* po Stezihorovem vzgledu.

¹⁾ Pri tej prilíki izjavljam svoje muenje, da tisti »ortodoksni« Slovenci ne sodijo prav, ki mislijo, da bi nobeden Slovenec ne smel napisati nemške knjige; tu pritrjujem Prešérnu, ki méni (Illyr. Bl. 1838, št. 38), da se smé tudi tujki káj dati, če je delo pohvaljeno, inače óna po pravici »auf Armseligkeiten blickt mit Hohn.« Pis.

Ta uvod tudi ni takó prešéren, da bi si mislil: Podal sem popoln zgodovinski pregled vseh prevodov »Romeja in Julije«, nego hoče samó dokazati, da se je pošteno trudil pisatelj tega članka, ozirati se na jednaka dela; veselil se bode, če najde odkritosrčno oceno in dobrohotno podporo, da bi moglo delo ugledati beli dan kot samostalna knjiga.

(Konec prihodnjič.)

Jožef Cimperman.

O petindvajsetletnici književnega delovanja njegovega spisal A. Funtek.

(Dalje.)

Na dotični svoj list, v katerem smo naprosili Cimpermana, naj bi nam blagovoljno spopolnulé poslednji naš članek, napisal nekoliko črtic o dúševnem svojem razvoji in življenji, prejeli smo pismo, katero se nam zdi mnogostranski vredno, da je priobčimo doslovnó, brez vsakega dostavka. Črtice, priložene temu pismu, znamenite so zlasti zató, ker čitamo iz sléharne vrste, kakó neumorno je Cimperman vse žive dni hrepenel po dúševni hrani, ali ne samó hrepenel, nego se takisto resno in vztrajno izobražal, in napósled, kakó hvaležno priznava tudi danes dobrodejni vpliv nekaterih obče znanih književnikov slovenskih, sósebnó vpliv Stritarjev in Levstikov. Evo torej pisma in dodanih mu zapiskov:

»Predragi mi prijatelj! Zvečine popolnoma resnična in jedino, kár se tiče petindvajsetletnega neznatnega književánja mojega prelaskava sodba Vaša me je zeló razveselila, posebno zaradi tega, ker pišete, da ob slučajni priliki »petindvajsetlétnice« moje namerjate nekaterim obupujočim mladim pesnikom našim na méni vidno dokazati, kaj se imenuje pristno čustvo, kaj resnično trpljenje, kaj moštvo i. t. d. Na potrebnega dela Vašega živo pričo — žal! — mórem Vam izmed vseh do sedaj znanih književnikov slovenskih služiti sevéda le jaz, ki zajedno iz najblažjega človekoljubivega razloga toplo želim, da bi Slovenija za mano nikoli zopet ne imela naslednika, vsaj ne po usodi mi jednakega! — Prósíte me, v imeni dóbre stvari, kateri sem vztrajno in odločno vselej bil zvest služabnik, naj Vam v zgoraj omenjeno književno svrhu sam povem kaj natančnejšega zlasti